

PŘÍBĚH BANÁNU

ZA FÉROVÉ BANÁNY!

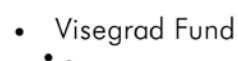
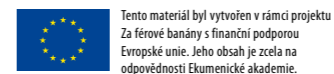
Kampaň Za férové banány! tvoří 28 organizací z celého světa, které spojily síly a spolupracují s malými pěstitelskými organizacemi, družstvy a pracovníky na plantážích z Afriky, Latinské Ameriky a Karibiku. Naším společným cílem jsou lepší životní a pracovní podmínky pro stovky a tisíce lidí, kteří pěstují, sbírají, sklízí a balí tropické ovoce. V České republice kampaň koordinuje Ekumenická akademie.

Na webu je toho víc!
www.zaferovebanany.cz

Koukněte také na interaktivní webovku:
www.pribehbananu.cz

Družit se s námi můžete i jinde:
Facebook: [/zaferovebanany](https://www.facebook.com/zaferovebanany)
Instagram: [@zaferovebanany](https://www.instagram.com/zaferovebanany)
Youtube: [Make fruit fair channel](https://www.youtube.com/channel/UC...)

CHCETE SE ZAPOJIT?

Překlady, pomoc na akcích, psaní článků - určitě vymyslíme, jak byste nám mohli pomoci a jak využít toho, co nejlépe umíte. Stačí napsat koordinátorce kampaň: pavla.kotikova@ekumakad.cz.

Kampaň vede v ČR organizace Ekumenická akademie:
www.ekumakad.cz

Více o fairtrade:
www.fairtrade.cz
www.facebook.com/podporujifairtrade
www.blog.fairtrade.cz
www.fairtradovamesta.cz

S ČÍM SE JEŠTĚ MŮŽETE SETKAT?

BIOBANÁNY:
Certifikace ekologického zemědělství zákazníkům zaručuje, že ovoce bylo vypěstováno především s ohledem na životní prostředí. Zákaz používání pesticidů je určitě přínosem i pro pracovníky, kteří se na organických plantážích nemusí bát poškození zdraví.

RAINFOREST ALLIANCE - "ŽABIČKA"
V současné době v řadě supermarketů najdeme banány s žabičkou. Tato certifikace vyžaduje přísnější kritéria pro ochranu vodních zdrojů, biodiverzity a půdy. Ale co nezaručuje, je práce v důstojných podmínkách a to nás na ní trápí. Na rozdíl od Fairtrade nemá Rainforest Alliance definovanou žádnou minimální cenu, platby předem, dlouhodobé obchodní vztahy ani příplatek na rozvoj komunity (sociální prémium).

CO JE S BANÁNY ŠPATNĚ

Banány ve většině z nás vyvolávají myšlenky na teplo, slunce, sladko... Pro ty, kdo na plantážích pracují, nebo žijí v jejich okolí, je ale realita úplně jiná. Pracovníci často nedostávají za svou práci důstojně zaplacenou a jsou nuceni pracovat v nebezpečných podmínkách. Produkce banánů také ničí životní prostředí, protože se při ní používá velké množství chemikálií.

Na situaci pracovníků má velký vliv způsob, kterým se banány obchodují. Nejdůležitějšími hráči na současném trhu s banány i dalším tropickým ovocem jsou obchodní řetězce. Postupně přebírají roli nadnárodních ovocnářských firem, které banánovému byznysu kralovaly dříve.

Supermarkety vědí, že si spotřebitelé cenu kila banánů většinou pamatují, a proto je prodávají velmi levně. Cílem obchodníků tedy je srazit cenu kila banánů na co nejnižší úroveň (a to i za cenu toho, že na nich nevydělají vůbec nic), nalákat tak zákazníky a přesvědčit je, že v obchodě mohou nakoupit i ostatní produkty levně. Zamysleli jste se někdy nad tím, jak je možné, že lokální jablko je levnější než banán dovezený z druhé strany světa?

I jako spotřebitelé máme velkou moc a zároveň odpovědnost – svým nákupem můžeme ovlivňovat životy tisíců lidí, pro které jsou banány hlavním zdrojem příjmů. Je dobré mít na paměti, že pokaždé, když něco nakupujeme, dáváme najevo, jaký způsob obchodu je nám sympatický.

V českých supermarketech ale bohužel zatím nenajdeme téměř žádné ovoce s nezávislou zárukou, že jeho cesta do našeho nákupního košíku proběhla za důstojných podmínek a bez ničení životního prostředí. Zástupci obchodních řetězců nám tvrdí, že u nás zatím není o fairtradové banány zájem. My bychom to chtěli změnit. Ptejte se po nich s námi.

ANDREA HERNANDEZ RODRIGUEZ, KOSTARIKA
„Když se vedení dozvědělo, že jsem těhotná, byli rozčilení. Neřekli mi to přímo, ale vím, že byli naštvaní. Řekla jsem šéfovi, že mě musí přehadit, protože na stávajícím místě nemůžu zůstat. Neustále jsem zvracela, měla jsem těhotenské nevolnosti. A on mě přehadil, ale na práci, kterou těhotné nemůžou dělat, protože by mohly potratit.“

CO HLEDAT A PO ČEM SE PTÁT?

FAIRTRADOVÉ BANÁNY:
Certifikace Fairtrade spotřebitelům zajišťuje, že produkce výrobku proběhla podle principů spravedlivého obchodu. Patří mezi ně například zákaz dětské práce, zákaz nucené práce, vyplácení dostatečně vysokých mezd a spravedlivých výkupních cen, rovnost a demokracie, ochrana životního prostředí a dlouhodobé a transparentní obchodní vztahy.

Důležitým principem je vyplácení tzv. sociálního příplatku, jehož cílem je rozvoj komunity. Pěstitelé a zaměstnanci plantáží mohou tuto přemii využít k vybudování infrastruktury, opravám cest, zajištění elektřiny, pitné vody, zdravotní péče apod.

Dodržování pravidel kontroluje nezávislá třetí strana, společnost FLOCERT. Fairtradové zboží poznáte podle modrozelené známky na obalu výrobku.

KDE SE V ČR DAJÍ KOUPIĆ FAIRTRADOVÉ BANÁNY

Mrkněte se na www.pribehbananu.cz, kde pro vás pravidelně aktualizujeme prodejní místa eticky pěstovaných banánů.

JAK SE PORCUJE BANÁN?

ANEB KOLIK KDO DOSTANE Z CENY BĚŽNÉHO BANÁNU

Kolik má cesta obyčejného banánu zastávek, než se dostane v nám dobře známé banánové krabici až do obchodů a našich domácností? Banánová cesta je opravdu dlouhá a přesto mnohdy můžeme najít banány za stejnou cenu jako před dvaceti lety. Je tento způsob obchodu udržitelný pro lidi, kteří banány pěstují, pro půdu, na které rostou a pro konzumenty, kteří je kupují?

41% SUPERMARKET

Řetězce mají na dnešním trhu s potravinami v EU tak významné postavení, že mohou svým dodavatelům prakticky diktovat, za jakých podmínek se obchod odehraje. Dodavatelé přitom nemají na výběr, většina potravin se dnes zkrátka prodá v řetězcích (v ČR jde o 80 %) a hledání jiného odbytu je skoro nemožné. Řetězce si to dobře uvědomují a na dodavatele uplatňují mnoho tzv. neférových obchodních praktik – chtějí např. zaplatit náklady na otevření nové prodejny nebo slevu za včasné zaplacení faktury. Tlak řetězců na slevy, nízké ceny a přenášení nákladů a obchodních rizik na dodavatele má nejhorší dopad v zemích produkce, u těch článků dodavatelského řetězce, jež mají nejmenší sílu vyjednávat či změnit svoje postavení. Drobní pěstitelé a zaměstnanci, nejslabší aktéři s velmi malým či žádným zastáním, trpí nejvíce. Taková situace má samozřejmě vliv i na jejich rodiny, komunity a lokální ekonomiku.

10,6% DOZRÁVÁRNA

Jsou-li banány určeny pro domácí spotřebu, sklízí se plně zralé, žluté. Pokud je ale chceme exportovat, musejí se sklízet zelené, aby přežily transport na chladicí lodi či v chlazeném kontejneru. Cesta do Evropy jim trvá 10 až 20 dní. Ve své cílové destinaci se pak nechávají dozrát v dozrávárnách za působení ethylenu, a to přesně do té míry, jakou požaduje zákazník. Pro stupeň dozrání existuje číselné označení a obchodníkům tedy stačí pouze nahlásit číslo, dozrávárna už si poradí se zbytkem.

5,2% CLO

Výše cel na dovoz banánů byla důvodem pro vleklý spor mezi USA a EU, často nazývaný "banánové války". Ten ukončilo až rozhodnutí Světové obchodní organizace a následná Ženevská úmluva z roku 2010. Podle ní se budou cla postupně snižovat až na úroveň 114 eur/tunu v roce 2019.

18,8% IMPORT

Odborové organizace na plantážích s tropickým ovocem se nejvíce bojí toho, že obchodní řetězce budou čím dál častěji nakupovat ovoce přímo v zemích produkce, bez prostředníků. Extrémní tlak supermarketů na snižování výkupních cen se totiž negativně odráží na pracovních podmínkách pracovníků. Majitelé plantáží musí stlačovat náklady a šetřit - třeba na mzdách, sociálním zařízení nebo pracovních pomůckách.

7% PRACOVNÍK

Mzdy pracovníků v banánovém průmyslu jsou velmi nízké a v mnoha zemích nepokrývají ani základní životní potřeby. Jde přitom o velmi náročnou práci, po dlouhé hodiny, v horku a vlhku, s velkou zátěží. Navíc se při pěstování běžných banánů používá velké množství pesticidů. Otravy chemikáliemi jsou velmi běžné, hlavně proto, že se před nimi pracovníci dostatečně nechrání. Kontakt s pesticidy je ale horší z dlouhodobého hlediska - způsobuje vrozené vady u miminek, rakovinu, potraty, duševní choroby, nemoci kůže, očí a zažívacího traktu. Ženy často čelí sexuálnímu obtěžování a zneužívání, které snášejí, protože by jinou práci hledaly jen těžko. Pracovníci na plantážích většinou vědí jen málo o svých právech. V tom by jim mohly pomoci odbory, v řadě zemí ale jejich činnost znemožňují firmy i státní orgány. Odboráře čeká nezřídka vyhazov nebo šikana, v některých státech ale i brutální násilí.

13,1% MAJITEL PLANTÁŽE

Většina exportních banánů se vypěstuje na rozsáhlých plantážích, jen malé procento vyroste na menších farmách. Produkce drobných pěstitelů je přitom většinou mnohem příznivější vůči životnímu prostředí - kombinují například banánovníky s jinými rostlinami, což přispívá k ochraně biodiverzity a půdy.

4,3% EXPORT

Zhruba 46 % exportních banánů pochází ze Střední Ameriky, 30 % z Jižní Ameriky, 15 % z Asie a 3 % z Afriky. Mezi 5 nejvýznamnějších vývozců patří Ekvádor, Filipíny, Guatemala, Kostarika a Kolumbie. Jejich export tvoří společně 80 % světového trhu.